

GOMOLYÁT

A NAGYERNYEI REFORMÁTUSOK GYÜLEKEZETI LAPJA 1. SZÁM, 2006 NOVEMBER

Marosvásárhelytől északra Marosszentgyörgy után, szép panoráma tárul a szemünk elé: a Gomolyát aljában fekvő Nagyernye. A falut, felekezeti megoszlás szerint: római katolikus, református, unitárius és ortodox hívek lakják. A most útjára indított gyülekezeti lap a református hívek és a falu többi lakóinak lelki, szellemi, kulturális felemelkedését kívánja szolgálni.

Hítük, helytörténetük, földrajzi környezetük, és mindennapi életük kiemelkedő események bemutatása által kívánja szolgálni közösségüket.

Bízva abban, hogy a szerkesztők jó szándékát Isten áldása kíséri, köszöntjük a Nagyernyei Ref. Egyházközség gyülekezeti lapját.

**Kántor Attila – Béla
lelkipásztor - esperes**

Miért Gomolyát?

Gyülekezeti lapunk első számát tartod kezvedbe Kedves Olvasó!
Isten segedelmébe bízva, reméljük nem az utolsó. Gyülekezetünkötől pedig azt várjuk, hogy fogadása buzdítás legyen a folytatásra. Szóval csak annyit, hogy el is olvassák és véleményeikkel segítsenek további munkánkban! Egyelőre csak ilyen formátumban és minőségben adhatjuk ki. De fogadják szeretettel!

Miért Gomolyát? Kérdeznénk, visszatérve a címre. Az utóbbi vasárnapok igehirdetési történelmi helyei “*emelték szemeimet a magasba*” **Ézsaiás 40, 26.**

NOVEMBERI IMÁDSÁG

Mennyei Édes Atyám!

*Szeretetedben hordoztál ez esztendő minden napján.
Hűségedről tettél bizonyosságot, hogy biztonságban érezhessem magam. Köszönöm ezt Neked.
Légy áldott örömeimért, melyeket Tőled nyertem, hogy nehézségeimben nem egyedül kellett hordoznom keresztet, hanem a Te erőd megsegített. Így könnyebb volt megvigasztalodnom és reménységgel tekinthetek ez esztendő hátralevő napjaira. Mily hamar telnek napjaink, milyen hamar elrohannak éveink! Segíts Istenem, hogy minden nap a Te dicsőségedre éljek, tudjak szeretetben élni környezetemmel, tudjak hűséges lenni Tehozzád!
Adj nekem imádságos szívet, mely naponta Téged keres, Neked ad hálát. Segíts Istenem, hogy templomod, életem hátralevő idejében az én lelki házam is legyen, ahol megnyugvást találok.
Adj szívemben csendet, hogy adventi várakozásomat betölthesse Megváltó Jézusom, az Ő érdeméért hallgass meg engem.
Ámen.*

K. I.

(folytatás a 2. oldalon)

Miért Gomolyát? (folytatás az 1. oldalról)

Isten választott népe egy csodálatos lehetőség birtokába jutott a Sinai hegy alatt. Isten szövetségkötésre méltatta őket. Ez pedig megtartást, biztonságot, jövőt jelentett volna. Ameddig Mózes a hegyen Istennel van, addig a völgyben a nép türelmetlenségéből aranyborjú szobrot öntet magának mert látható Isten kellett... Pedig a Sinai hegyig Isten vezetésével jutottak el, már maga a szabadulás is Isten közbeavatkozó munkája volt. Hogyan lehet ilyen könnyen elfelejteni Isten jötteit? Hiszen ez háládatlanság! Ezt kérdezzük, mondjuk minden nap. És akkor itt találkozunk a lelki párhuzammal... A Gomolyát, Nagyernye legmagasabb pontja. Katonai objektumként szolgáló megfigyelőt is állítottak rá, belátva az egész Maros völgyét Régenig. Mindennap felnézünk testi szemeinkkel a Gomolyátra. Néha ködben van, néha alacsonyan szálló felhők takarják, néha viharfelhők "gomolyognak" fölötte, de többször tiszta a kilátás. Tudjuk: mindennap a Gomolyát mögül kel fel a nap! Legyen köd vagy felhő, elsötétül viharfelhők, mögötte ott van a meleget, világosságot, életet ajándékozó Nap. Néha lelki szemeinkkel is fel kéne néznünk... Sok gond, munka, betegség, bűn takarja el előlünk Istent, de Ő akkor is ott van. Szeretete, megbocsátó kegyelme életet ajándékoz nekünk. Lelki szemeinkkel felnézve, lássuk meg azt ami Istenhez közelít minket, törjük össze bálványainkat, örüljünk Isten szövetségest kereső jóságának!

Egyházközségünk első említése

A nagyenyői református eklézsia első említése az okiratokban 1639 július 23-án történik, mely már az anyaszentegyház meglétét igazolja. Az említett dátumon, az ernyei reformátusok, Marosszék főkirálybírójához fordultak kérésükkel, hogy őket is részesítse egyházi javakba. Ez csak úgy valósulhatott meg, ha az unitáriusok vagyonát szétosztják. Az egyházi vagyon szétosztásáról szóló szerződést 1639 szept. 29-én írták meg a főkirálybíró, Huszár Mátyás, falunkba küldött emberei a két egyházközség (unitárius és református) alapembereinek jelenlétében. A kontraktus megírásához idősebb Mosa János, helybeli előkelő székely nemes, házánál ültek le.

Kérésekkel az ÚR előtt

Ha rosszat adsz rám,
adj hozzá erőt,
ha kedvezőt adsz, adj alázatot.
Élő hitet adj,
melyből emelőt,
élő IGÉT is, hitre biztatót!
Adjál egyensúlyt
Jó és rossz között,
hogy így lehessek tanúd,
eszközöd!

Füle Laios

Nemes Gyula
(folytatás a 7. oldalon)

Első orgonánk 200 éve készült

A magyar református egyház korai időszakának liturgiája és egyházi zenéje gazdagabb volt a mainál. A gyülekezet énekét és az énekeseket az éneklőmester az éneklőszék mellől irányította. Az orgona használatát még az 1700-as évek elején tiltották, így a hangszer csak az 1750-es évektől terjedt el az erdélyi reformátusoknál. *“Orgona ... Ha erre gondolok a falusi református templomok sárga billentyűs, szuszogó hangszereit, levegőért kapkodó instrumentumainak kihagyó léleketét hallok, míves faragott szekrényeik hiábavalósága kísért. Emberi hangokkal összefonódó, égbe igyekvő hanghidak...”* (Csiky Boldizsár: Népújtság, 2005. II. 19.)

Nagyernyében a református kőtemplom az 1780-as években épült. A karzat 1800-ban készült el az istentiszteleti hajlék keleti felébe, oda hol manapság a szószék áll. Az orgonát 1805-ben rendelték meg és 1806 nyarára készült el, 252 magyar forint költségen. De gyengének bizonyult, folytonos igazításra szorult. Felmerült a gyanú, hogy valaki szándékosan elrontja.

Az idézetek Molnár József megyebíró számadási jegyzőkönyveiből származnak: *“ A tiszteletes Intze Sámuel uram 5 juli itt létekor az orgona jónak ítéltevé és hogy az valami módon, valaki által el ne rontassék meg-egyezet akaratóból, a kar ajtaját le- szegeztük, addig mig az orgonát külön rekeszthetnök, de más nap mindjárt egy valaki azt kezdte hirlélni, hogy nem jó az orgona (...) hogy világosságra jöjjön ha ugyan jó-é vagy nem az orgona tisztelt Intze Uramot és a Koronkában akkor orgonát készítő Bodor Péter nevezetű mester embert ide hozattattuk, ide hivatván a mi orgonánkat készítő mester embert is, ekkor vatsorát adtam tisztességesen italokkal együt...”* Az orgonaszakértők hibásnak találták a hangszert, ezért a készítő mester megjavította, majd Márkodi János és István egyháztagok elrekesztették. A fenti idézetből az is kiderül, hogy a hírneves székely ezermester, Bodor Péter*, Ernyében járt, itt dolgozott és vacsorázott.

A problémák azonban nem értek ezzel véget, a folytonosan meghibásodó orgonára sokat költöttek, amiért a főkirálybíró elé terjesztették az ügyet.

1813-ban arra ítélték az orgona készítőt, *“ hogy mig él mindenkor jóváteszi ingyen az orgona hibáját ”*. 1835-ig nincs is arról feljegyzés, hogy költöttek volna az orgonára. Ebben az évben Gossz János segesvári mester javította az orgonát 264 magyar forintért. 1867-ben Takácsi Ignác marosvásárhelyi mester 130 forintért és 200 darab tojásért igazította ki az orgona hibáját.

Ismeretes még, hogy a hangszert 1890-ben két “fillérestély” jövedelméből javították meg.

1912-ben Jenei Sándor helybéli ref lelkész új orgonát készíttetett a több mint 100 éves régi, elavult helyére.

Nemes Gyula

* Bodor Péter (1788- 1849): Erdőszentgyörgyön született, székely ezermester. 63 m hosszú, 8 m széles, vasszeg nélküli fahídat készített a Maros fölé. Marosvásárhelyi zenélő kútjának (1822) mását a budapesti Margitszigeten építették föl (1936).
(Akadémiai kislexikon)

Tíz éve hunyt el Jenei Imre filmrendező.

Jenei Imre 1908 július 12-én született Nagygyenyében. Jenei Sándor helybéli református lelkész és Zoltáni Ilona gyermekeként. A nagygyenyői elemi iskola elvégzése után a marosvásárhelyi Ref. Kollégium diákja lett. Itt érettségizett, majd a budapesti Műegyetem, építészeti szakára íratkozott be és ott tanult. Az egyetem elvégzése után azonban, teljesen más foglalkozást választott, mert őt a filmszakma vonzotta inkább. Először filmdarabokat írt, majd segédrendező lett. Olyan filmek rendezésében segédkezett mint például:

Férfihűség (Páger Antal, Bulla Elma),

A szerelem nem szégyen (Ráthonyi), Semmelweis stb. Később filmrendező lett. Rendezett filmjei a következők: *Négylóvas hintót (Szemere Vera), Egy asszony elindul (Tolnay Klári), Gyarmat a föld alatt, És a vakok látnak.*

A II. világháború után a kommunista hatalmasságok eltiltották attól, hogy a filmgyártásban vállaljon valamilyen munkát, ezért Békeffy István forgatókönyvíróval és annak feleségével Turay Ida filmszínésznővel 1957-ben külföldre távozott. Először Korda Sándor magyar származású, amerikai filmrendezővel írtak és rendeztek filmeket, majd Ausztriában, Németországban, Svájcban, Spanyolországban élt és dolgozott a filmszakmában.

Nagygyenye szülőtte, Jenei Imre filmrendező, elhunyt 1996 október 28-án Budapesten. A fenti kép 1940 őszén, Észak-Erdélynek Magyarországhoz való visszacsatolása után készült, mikor Jenei Imre, barátnőjével Turay Ida filmszínésznővel meglátogatta idős szüleit Nagygyenyében.

Az Ige

**Mivelhogy változhatatlan,
ezért örök és mindig új –
az idő zúgó vihara
is csak felette átvonul.**

Venyercsán László

Nemes Gyula

A tengert...

A tengert alkotják
Parányi vízcseppek
S a parti vidékek
Homokszemből lesznek.

Egy kevés nyájasság
S szeretetnek jele
Elég, hogy a létet
Ragyogóvá tegye.

br. Bálintt József

Sok embernek nincs kifogása az ellen, hogy a Biblia a szükség és a szomorúság idején vigasztalásul legyen, de az már nem tetszik nekik, hogy tanácsadóként is használják a hétköznapi, munkás életben.

Őskori és ókori leletek Nagyernye határában

Községünk múltja igen távoli időkre nyúlik vissza, hiszen a mai közigazgatási értelemben tekintett Nagyernye határában már a távoli őskorból is ismerünk településnyomokat. A modern őskorkutatás az utóbbi évtizedekben egyre gyakrabban hangsúlyozza ezeknek a távoli időknek a szerepét abban az evolúciós folyamatban, amelynek eredménye a mai, vagyis huszonegyedik századi ember létkörülmenye.

Köztudott, hogy az emberiség története a pattintott kőkorral, a paleolitikummal kezdődött. Nagyernye határában a legkorábbi leletek a neolitikumból, vagyis a csiszolt kőkorszakból kerültek elő a település határában, tehát már i. e. 5500- tól kezdődően nyomon követhetők a történelem fordulatai. Egy lakós kertjéből egy kőbalta származik, a temető melletti kőbányából pedig egy csontból készült ár. Ezeket a szerszámokat az akkori ember arra használta, hogy a levadászott állatok bundáját átszurja velük, majd összetoldozta a darabokat és így készítette a ruháit. Két agyag orsónehezék tanúsítja, hogy az itt megtelepedett csiszolt kőkori népesség már ismerte a szövés és fonás mesterségét is, amely szintén a neolitikum újdonsága.

A réz megmunkálása egy új korszak hajnalát jelentette, ezt nevezzük rézkornak, vagy eneolitikumnak. Miután a neolitikumi település ismeretlen okból megszűnt, Nagyernye határában megjelentek az eneolitikumi lakosok. Jelenlétük bizonyítéka egy megmunkált szarvasagancs, orsónehezékek és egy füles bögre. A bronzkort a szakemberek három nagy periodusra osztot-

ták: korai, klasszikus és késői fázisra. Maros megyében a legjobban képviselt a klasszikus periódus, melyet a tudósok Wietenberg kultúrának neveztek el. Ebből az időszakból is kerültek elő leletek Ernyében. A temető melletti kőbányából, ahonnan a kőbalta is származik, egy harci fejsze látta meg a napvilágot. A rajzon látható fejsze hossza 17,3 cm, nyele 8,5 cm szélessége 1,8 cm. Diszítése bekarcolással történt.

Az egyik legfontosabb bronzkori lelőhely a falu déli részén, a ballasztkitermelőnél került napvilágra. Az ásatásokat a Maros Megyei Múzeum régészei végezték 2004- ben. A feltárás alkalmával nagyon gazdag kerámiaanyag került elő, köztük egy maroktál, több főző, asztali és tároló edény. A bronzkori településhez számos gödör tartozott, ezeket az élelem raktározására és a szemetek tárolására használták. Egy kisgyerek sírja is előkerült, ennek kora nem lehetett nagyobb egy évnél. A kor harciasságáról árulkodik az a bronzból készült lándzsa, mely a település belsejéből került elő. A lelőhely folytonossága megmaradt a koravaskorban is, amikor újabb telepések érkeztek erre a helyre. Az utobb említett kor végeztével, vagyis az ókori vándornépek megjelenésével, megszűnnek a leletek Nagyernye határában. Újabb nyomokat a rómaiak hagynak maguk mögött.

A Krisztus utáni első három században Nagyernye környéke is a Római Birodalomhoz tartozott. Hogy a környéken megfordultak a római katonák és a hozzájuk tartozó telepések, azt a temető melletti kőbányából előkerült bronz és vasfibula is bizonyítja, melyeket Teleki Domokos adományozott az Erdélyi Történeti Múzeumnak 1919- ben.

(folytatás a 8. oldalon)

Berecki Sándor

“...Legyetek jó egészségben, épüljetek, vigasztalódjatok... békességben éljetek, és a szeretetnek és békességnek Istene léssen veletek.”

2 Kor. 13, 11

A bűn megkísértette a korinthusiakat. Az apostol számon kéri az elpuhulást a bűnnel szemben. Miért engedtek a kísértőnek, miért engedték meg, hogy a bűn elszaporodjon közöttük? Az apostolnak van bátorsága meginteni a korinthusiakat, hiszen nem lehet két úrnak szolgálni! Egy kicsit viharosra sikeredett ez a levél, de úgy hallgatható minden sora, mint az építést és a megtartást munkáló evangélium.

Utolsó verseit a levélnek pásztori felhívásnak kell tekinteni: **épüljetek, vigasztalódjatok, békességben éljetek...** ha azt akarjátok, hogy a szeretet és békesség Istene veletek maradjon.

Épüljetek a hitben, azaz, engedjétek növekedni szívetekben a Lélek erejét.

Vigasztalódjatok,... nemcsak a gyászolóknak van szükségük vigasztalásra. Sok elrontott életű ember várja a bátorítást, az együtt érző szeretetet, mert szüksége van az újrakezdéshez. Nem mond igazat aki ezt tagadja!

Békességben éljetek: lehet-e másképpen élni? Szeretünk háboruskodások között, háborgatottságban élni? Nem!! Békességben élni azt is jelenti, hogy nem nyújtunk kezét a Sátánnak, nem szövetkezünk vele és nem hunyunk szemet a gonoszság fölött az egyházban.

A korinthusiaknak segített az apostoli dorgálás, az egység csak úgy valósítható meg ha Istentől függőségben élnek.

Ők ezt megértették! Vajon mi megértettük-e?

K. I.

Gomolyát

A láthatáron látszik már a Gomolyát
Nagy domb, Kárpátok gyereke.
Szívem vissza vonzódik hozzád
Nagyernyének kopár hegye.

Szívem kitárul, mikor meglátlak
Őt ország hegyeiért sem adnálak.
Pedig én már láttam hegyeket
De rajtad játszadoztam eleget.

Keresztesi Gergely (1939- 2005)

Egyházközségünk első említése

(folytatás a 2. oldalról)

Református alapembereknek számítottak abban az időben Nagyernyében:

Mosa János, Tófalvi István, Fodor Mihály, Sükösd Mihály, Sükösd Péter, Kelemen Mihály és Szász György.

A szerződés értelmében a reformátusok átvették az unitáriusoktól: a kisharangot, a földek, rétek, erdők 1/4-ét, a kocsmajog 1/3-át és két kosár méhet. Meghagyatott, hogy a reformátusoknak építsenek új templomot, közerővel. Erre a célra Koczkán Márton, helybéli primor, egy pusztá telkét jelölték ki *“...melynek egyfelől az maga, Koczkán Márton, lakóháza és kerte, másfelől egy szekérút, mely alámegyén a falu derkára, harmad felől ezen Nagy-Ernyéből Ikland felől felmenő országútja vecinusa (szomszédja)”*. Mivel az unitáriusok abban az időben többen voltak nekik maradt a falu egyetlen meglévő temploma, mely a mai róm. kat templom helyén állott. A kis református fatemplom következő évre készült el a mosoni mintájára, zsindeletetős, padlásos, cinteremmel bekerítve, mellette kis haranglábbal.

A földfelosztásra 1639 október 4 –én került sor. A következő határrészeken mértek ki földet, kaszálót, erdőt: Kútfő, Bús Mátyás forrása, Rozsás domb, Székely él, Tövis köz, Kákára menő, Buglya Szeg, Hosszú, Farkas rét, Balázs ér, Látzó, Karos hüvely, Új föld, Szöke Tamás ere, Harangos tó, Nagy ér, Boda kút, Határ far, Csokortos, Ponkod, Zségely, Csontás, Pásztor ere martja és Gomolyát. *“Mely földeket hasogatván négy részre nyilvánással jutottak...”*: Koczkán Márton, Czirják Mihály, Siko Pál, Siko György, Bala István, Orbán János, Kerekes János, Fodor Pál, Gellér Gáspár, Kali János, Tofalvi István, Sükösd Mihály és Fodor Mihály akik *“...a Bús Mátyás forrásánál erős hittel megesküvének...”*

(Az adatok, egyházközségünk levéltárából származnak.)

A LEPKE

Mikor a megfogott lepke
Szabadságát visszanyerte
Meghúzódott egy fűszálon
Nem volt kedve, hogy elszálljon.

Játszi lepke mi bánt téged
Miért oly nagy a levertséged?
Hisz szabad vagy, nem vagy fogva
Lenge fűszál ezt sutogta.-

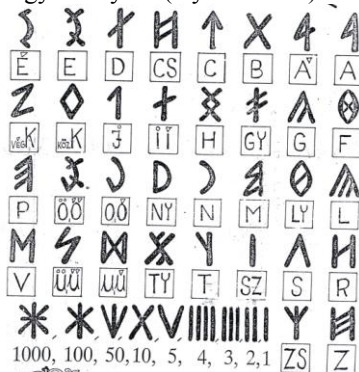
Lepke felelt: Szabadságom
Visszanyertem, de mily áron!
Szárnyaimnak a zománca
Leporlott a fogságba

Oda lett az ékességem
Nem érdemes tovább élnem.
Kopott lepke merre szálljak
Nem kellek már a virágnak.

A SZÉKELY – MAGYAR ROVÁSÍRÁS

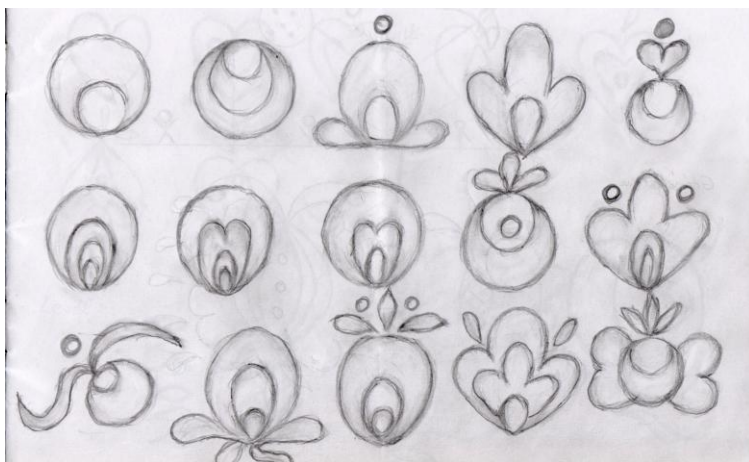
Őseink évezredek óta ezekkel a betűkkel írtak és ez a mienk volt, mi fönntartottuk és fönntartjuk immár mindörökre a magunkénak, MAGYARNAK!

Tiszteljük és őrizzük meg őseink hagyományait. (Nyers Csaba)

A magyar népi kézimunkák motivumai:

I. Pávaszem:

(folytatjuk)

Őskori és ókori leletek Nagyernye határában.

(folytatás az 5. oldalról)

A ballasztkitermelő helyén és környékén is kerültek elő római kori leletek. Az ásás során egy gót település is feltárult, szinte tucatnyi tűzhelyével, kemencéivel és tárológödreivel. A leletek közül kiválik néhány tárgy, mint pl: a csontfésű, az u. n. hagymafejes bronzfibula és egy csont nyílhegy. Az arheozoológiának köszönhetően volt kimutatható, hogy a nagyernyei gót településen igen sok lovat tenyésztettek, de gyakori volt a szarvasmarha, a sertés és a juhféle is.

Azoknak az embereknek az életéről, akikről a fenti sorok szólnak, nem nyújthat részletesebb képet semmilyen tudomány, mivel írott forrásokat nem hagytak hátra.

Amit megállapíthatunk az az, hogy a vidék nyújtotta lehetőségeket nagyon jól ismerte és kihasználta a mindenkori ember, a csiszolt kőkorszaktól napjainkig. A falu határában kisebb – nagyobb szünetekkel mindig volt élet, különböző népek fordultak meg itt és tűntek majd el a történelem fergetegében. A középkor jelenti Nagyernye számára az állandó település megszervezését, ezuttal egy jól meghatározott államszervezés keretein belül.

Gomolyát: A nagyernyei reformátusok gyülekezeti lapja.

Szerkeszti: Komáromi István református lelkész és

Nemes Gyula amatőr helytörténész.

Szerkesztőség: komaromi @ orizont. net

Telefon: (004) 0265- 335104 vagy (004) 0265- 335241